

Calatrava, Nova York

JOAN FRANCESC MIRA

Això era fa deu anys, el febrer del 2006, i el visitant, que estima Roma i Nova York com a ciutats absolutes i pròpies, no havia tornat a la Gran Poma des de l'any abans de la desgràcia, i dedicà la primera visita al gran forat, al buit, allà on hi hagué les torres tan belles i llavors només hi havia un espai incompreensible, immens. El viatger no era arquitecte, però sabia que sobre aquesta fossa cap construcció no seria mai com aquelles que l'horror va destruir. El visitant era valencià, i sabia també que un arquitecte valencià havia de cobrir amb unes ales grans i previsible l'espai que aquella vesprada de febrer, ventosa i freda, tenia llargament davant dels ulls. Hi havia màquines picant o remonent terra, hi havia encara ferros retorçuts, hi havia una grisor espessa a l'altra banda i per dins i per damunt. Hi havia grans cartells que explicaven una llarga història, el futur de la qual no comprenem encara, i feia molt de fred, ja s'endevinava que la neu que no havia caigut estava a punt de caure. El visitant venia de menjar bon peix a la vora del port, al moll 17, que era un lloc conegut i amb evocacions antigues. L'endemà pensava menjar coses desconegudes uns carrers més amunt, a China Town. De moment, medità molts minuts sobre el sentit de tot plegat, que no té gens de sentit. I pocs dies després, en una sala del Metropolitan Museum, el visitant curiós contemplava l'exposició dedicada a Santiago Calatrava, als seus dibuixos i escultures com a reflex de les arquitectures, o potser al revés. El visitant sentia unes vagues pessigolles de vanitat local veient imatges de la seua ciutat,

o més ben dit d'allò que ja fa anys que representa que és València, més que les falles, Blasco Ibáñez, la Llotja i la terra de les flors, de la llum i del color. Potser hem eixit guanyant, pensà, si València jo no és només *spanish paella* i folklore de traca, potser hem eixit perdent si tampoc és arquitectura gòtica i neoclàssica, si ja ens han de veure només com una exhibició calatravesa. Qui sap si n'hem fet un gra massa, multiplicant aquesta arquitectura de construccions tan previsible ja i tan reiteratives, que encara sembla que es multiplicarà més, com fabricades amb un joc una mica mecànic al qual em costa de trobar-li l'ànima. I jo, pobre de mi, viatger sentimental, no sabia imaginar ales futures d'ossos de ciment cobrint aquell buit de la història, com el ciment que ocupa el nostre riu. Després, en altres llocs i davant d'altres mostres ben conegudes de calatravisme, el viatger valencià, començant a València mateixa, ja no ha sentit cap pessigolleig de

vanitat local, sinó més aviat una mica de vergonya.

Com ara a l'aeroport de Bilbao-Sondika, on entren lliurement la humitat i l'aire fred, els passatgers desprotegits poden atrapar refredats memorables i durant molt de temps les goteres completaven el clàssic repertori de molèsties, problemes i defectes que acompanyen tantes obres pensades en termes d'exhibició d'enginyeria plàstica on els usuaris, és a dir les persones, no compten en el projecte. O com al pont famós de Venècia, bella gosadia transparent, per on has de passar mirant molt bé on poses cada peu, on la humitat fa que rellisquen contínuament els vianants, on les maletes amb rodes són difícils de portar (ho he comprovat) i acaben trencant els graons, on el gran avantatge és que més d'un espavilat es posa sota l'arc de vi-dre i contempla a plaer les cuixes de les dones, i on, com sol passar, la construcció ha costat tres vegades més diners i més temps del que calia. Ara, a primers d'aquest mes de març, ha tingut lloc la inauguració d'aquella estació del World Trade Center, de la qual fa deu anys jo contemplava l'inici de les obres. Grans ales d'ocell, atrevides, immenses, com si hagueren d'envolar-se, diuen, a l'aire de Nova York. Etcètera. Però no hi ha hagut cerimònia solemne, ni festa, ni celebració del final de l'obra. Res, únicament discreció i mal humor. Perquè l'obra que havia de costar dos milers de milions de dòlars n'ha costat quatre mil, i en compte d'acabar-se el 2009 s'ha acabat el 2016: pur Calatrava. I sobretot perquè, tal com han dit altes autoritats de la ciutat, allò que havia de ser un emblema de la renovació del sud de Manhattan s'ha transformat en un *símbol de l'excés*. Alguns ídols han volgut instal·lar-se en columnes massa altes, i alguns idòlatres han pagat a un preu massa alt pedestals i estàtues. I no cal anar a Nova York per comprovar-ho.

«PERÒ NO HI HA HAGUT CERIMÒNIA SOLEMNE, NI FESTA, NI CELEBRACIÓ DEL FINAL DE L'OBRA. RES, ÚNICAMENT DISCRECIÓ I MALHUMOR. PERQUÈ L'OBRA QUE HAVIA DE COSTAR DOS MILERS DE MILIONS DE DÒLARS N'HA COSTAT QUATRE MIL, I EN COMPTE D'ACABAR-SE EL 2009 S'HA ACABAT EL 2016: PUR CALATRAVA»